

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Bevilaqua Béla*
Cím: *A Petőfi Társaság és a régi Pillvax-kávéház emléke*

Forrás: *Nemzeti Ujság*

Bp
(Hely)

1924. 12. 25.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Helyszám

Osztályozás

Tárgy

G40.24

Hely

"Pillvax"

"1924"

A Petőfi Társaság és a régi Pillvax-kávéház emléke

Uj márványtábla egy régi márványemlék alatt

A *Nemzeti Ujság* kegyelettel foglalkozott a magyar *Café Florian* emlékével. A velenje Florianban Musset, Chopin, Byron, Mickiewicz, Georges Sand emléke, a Pillvaxban a *Petőfi*. Tavaly karácsonykor a Pillvax Károly kávéház akkor megtalált családi iratainak új és ismeretlen adataival, az idén november 27-én a régi pesti kávéház legujabban előkerült, eltűntnek hitt emléktáblájával, alábbiakban a *Petőfi Társaság* minden elismerésére méltó azon elhatározásával foglalkozunk, mely szerint e régi emléktáblát (a régi kávéház telkén álló új kávéházba szerelve várja második felavatását) új táblával jelöli meg, óesztendő napján leplezvé le azt.

A komoly s szerény felavató ünneppel a *Petőfi Társaság* irodalomtörténeti, művelődéstörténeti és helytörténeti missziót teljesít.

Ezáltal a mai új kávéház, ha nem is a réginek fizikai alaprajzu helyén s nem annak levegőterében, de a régi telek egy másik pontján, továbbá a magánjogi jogfolytonosság összefüggő birtoklása időrendjében fogja őrizni a régi kávéház emlékét.

A *Petőfi Társaság* a meggondolandók meggondolásával vállalta az új táblának

a Társaság nevéhez, hagyományaihoz méltó komoly s egyszerű keretű felavatását. Ezzel olyan missziót teljesített, mely *hagyománymentő magyar konzervatívizmust* fejezvé ki, a legnagyobb elismerésre méltó. Nem egy hervadt virágot őrzött meg, hiszen az — a régi irodalomtörténeti kávéház eltűnt alaprajzával együtt, mint régi kert, melyben a rég elhervadt s porrá lett virág, a Nagy Idők daliás regényessége termett. Csak a régi virág illatának emlékét őrizte meg a kertész. Poézis ez a gesztus is s maga is vers, mint az, melyet a *Petőfi Társaság* egyik tagja írt erre az alkalomra.

Poézis, ámde bármilyen paradoxonnak lásson is, *nem ódon* hangulatu, hanem *világvárosi poézis*. Mert minél grandiózussabb s modernebb egy nagy város, — Páris, Milano, Berlin — annal féltőbb gondolat őrizi a maga hagyományainak tudatát. Még a robajló Phalanstère, a felhőkarcoló *Newyork* is, mely az óriási város kellős közepén levő *Hudson-Bay*-öble mellett szobros emlékművet és beépíthetetlen parkot létesített az ott először letelepedő ősök emlékére.

Irodalmilag és helykegyeletileg is a nagy francia, olasz, angol német, és északi kultúrvárosok közismert helyi-

hagyományörző kegyeletének első magyar és budapesti — mondják pesti — felesillanása volt az a fájó és annakidején igazán nem szenvedett hangulatu megdöbbenés, ami 1912-ben az egész magyar irodalomra átrzódott, amikor egyik napról a másikra eltűnt a régi ház s a régi kávéház. Mindenki úgy érezte, hogy ott és akkor valami nagy és parlagian bárdolatlan barbárság történt, olyan, ami jóvátehetetlen.

Mindenki egyszerre emlékezett s mintegy önmagát vádolta, hogy a régi házat elpusztulni engedte. Krudy Gyula, Kárpáti Aurél, Kaffka Margit, Tomnay Cécile, Aggházy Kamil, Sıklóssy László, Várady Antal, Kennedy Géza, Rákosi Jenő, Magyar Elek, Vay Sándor írásai jelentek meg vagy erről, vagy valamelyik másik „*Régi Ház*”-ról. Divatba jött a Fővárosi Múzeum s a régi budai cukrászdák, a Tabán s a budai kiskocsmák, az antik butor s a nagyanyai emlékek. *Bárczy István* és *Glück Frigyes* akkor akarták megésmínelni a „*Budapest Barátai*” egyesületet. Ma már mindenki át van hatva ezektől a hangulatoktól, ezeknek ma már *amorosoi, spleenesei, sőt snobjai* vannak, irodalmi, irodalmi stilusa, kulturája, neve: *helytörténet és helykegyelet*, ami a magyar katonai mult tárosházából, a m. kir. Hadtörténeti Múzeumból indult ki alig egy év, hogy mint egy kiérlelődött tudat, érzés, vagy hangulat logikai fogalmának gramatikai hordozója foglaljon helyet a mai nyelvben. Ennek a hangu-

latnak a szülöttje a *Budapesti József Nádor Céh* is.

A régi Pillvax élete ama márciusi na-

pokban, 1848-ban, a régi s az új Magyarország jelképes határa, egy grandiózus nemzeti álom s belőle következő grandiózusan tragikus bukás ébredése: amiből mégis egy *megekélt*, új Magyarország lett.

A régi Pillvax elpusztulása 1912-ben tragikus határmesgyéje a *dis* történelmi Magyarországnak s annak a monarchiának, mely a Pillvaxból kiindult szabadságharc utáni kiegyezés békéjéből fakadt. *Mert 1914 már akkor előrevetete árnyékát*. A kivételes törvények már megvoltak, Genova kikötőjében már szereltek a messzehordó parti útegeket, az urali részszindikátus már készült a háborura. E sorok írója és Orbók Lóránd 1912 májusában látták a párisi Mars-mezón az „Entente Cordiale” megünneplését, amiről a *pesti lapok már nem írhattak*. És éjszaka a Montmartreon Orbók Attilával együtt hallgattuk *Georgios Mavrudis* görög újságíró dikcióját a Tabarin de Rat Mort bádogasztalánál: „*C'est le geste latin! Ez a latin gesztus! A görög-szorb-bulgár-montenegrói háboru a török ellen, a Boche és az Autriche szövetségese ellen!*”

A *Petőfi Társaság* egy halott virág illatának emlékét örökíti egy kicsit szerény márványdarab — egy arasz szélessége, öt arasz a hossza — fekete betűibe.

Vajjon ez a kő nem építés-e, első, kicsi, jelképes kőve egy új fordulónak, egy világvárosok új nemzedékének, mely ma már nem *pusztítja* a maga multját, hanem *építi*? Talán ígérte ez a kődarab annak a jövőnek, amelyről nem tudhatni, mit hoz 1928-ra.

A szimbolumok romanticizmusa szép, ha mindenki hangulatát kifejezi. A *Petőfi Társaság* közsimboluma ilyen.

Bevilaqua Béla dr.